תורה אור

אלא לאו כי האי גוונא אמר ליה והא אקריון בחלמא קנה רצוץ מאי לאו הכי קאמרי לי °הנה בטחת לך על משענת הקנה הרצוץ הזה לא הכי קאמרי לך °קנה רצוץ לא ישבור ופשתה כהה לא יכבנה רבי דתניא °לא תסגיר עבד אל אדוניו *ר' אומר בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי א"ר נחמן בר יצחק דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו *ר' מאיר *דתנן *האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת ר"מ אומר מקודשת ר' אליעזר בן יעקב דתניא *יתר על כן אמר ר' אליעזר בן יעקב אפי' אם אמר פירות ערוגה זו תלושים יהו תרומה על פירות ערוגה (א) מחוברים או פירות ערוגה מחוברים על פירות זו תלושין לכשיביאו שליש ויתלשו והביאו שליש ונתלשו דבריו קיימין ר' עקיבא דתנן *קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו בעו מיניה מרב ששת עד אחד ביבמה מהו טעמא דעד אחד משום *דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר והכא נמי לא משקר או דלמא טעמא דעד אחד משום דאיהי *דייקא ומינסבא והכא כיון דזימנין דרחמא ליה לא דייקא ומינסבא אמר להו רב ששת תניתוה *אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעליך ונתייבמה ואחר כך אמרו לה חילוף הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר היכי דמי אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ועוד ממזר ספק ממזר הוא וכ"ת לא דק והא מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ש"מ דוקא קתני אלא לאו ש"מ חד וטעמא דאתו בי תרי אכחשוה *הא לאו הכי מהימן ואיכא דאמר הא לא תיבעי לך דאפילו איהי נמי מהימנא דתנן *האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם כי תיבעי לך למישרי יבמה לעלמא מ"ט דעד אחד משום דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר או דלמא טעמא דעד אחד משום דאיהי דייקא ומינסבא והא לא דייקא ומינסבא דמיסנא הוא

דסניא

מ"ב יח

ישעיה מב

דברים כג

עבדים: לא. קרא אחרינא אקריון: **קנה רצוץ לא ישבור** · סיפיה דקרא לאמת יוציא משפט דשפיר עבדת: **על מנת לשחררו** · ומוזהר שלא להשתעבד בו: **לכשיביאו שליש** · דהוי גמר מלאכה כדאמר בר"ה (דף יג.) ועשת את התבואה לשלש אל תקרי לשלש אלא לשליש: **עד אחד ביבמה** · מעיד שמת בעלה כדי שתתייבם: **דרחמא ליה** · אוהבת את יבמה: **הולד ממזר** · דבר חייבי כריתות הוא דאשת אח שיש לה בנים בכרת: **מת בעלי תנשא** · אם אין כאן יבום: **יבמה לעלמא** · עד אחד מתירה לשוק שאומר לה מת יבמיך או מת בעליך ואח"כ מת בנך:

דסניא

שלא מן המוקף וא"ת וכיון דשרי לתרום בשבת מדאורייתא היכי אתא קרא למישרי שלא מן המוקף כיון דיכול להמתין עד השבת ויתרום מן המוקף וי"ל דאתא קרא (ג) דהיכא דיש לו פירות בעיר אחרת ואין לו בידו אלא כדי סעודת שבת דאי הוה מעשר מינייהו גופייהו הוה בצר ליה ושרי משום עונג שבת לעשר מאותן של עיר אחרת שלא מן המוקף וא"ת ובהאי עובדא דרבי ינאי היכי הוה שרי לתרום שלא מן המוקף כיון דמדאורייתא יכול לתרום למחר מן המוקף וי"ל דהכא בתרומת פירות דרבנן התירו שלא מן המוקף משום עונג שבת כיון דבעלמא כשהם בעיר אחרת שאין יכול לתקן שרי מדאורייתא ועי"ל דשרי לתרום בע"ש שלא מן המוקף כדי שלא יצטרך למרות ולתרום בשבת דכל זה עונג שבת*: **לאחר** שאתגייר לאחר שתתגיירי כו' · וא"ת דאמר בפ"ק דגיטין (דף יג: ושם) אפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ לדבר (ג) שבעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא והשתא מהיכא דשמעינן ליה דבר שלא בא לעולם דהיינו לאחר שתתגיירי שמעינן נמי לדבר שלא בא לעולם כגון לאחר שאתגייר ואמר ר"י דלא חשיב לאחר שאתגייר לא בא לעולם כ"כ כיון שהגוף הוא בעולם רק שמחוסר גירות אבל התם הולדים לא באו לעולם כלל ואר"י שבענין זה תירץ הר"ר אלעזר משזנ"א אהא דמקשינן דאמר בריש המפקיד (ב"מ דף לג. ושם) אימור דאמר ר"מ כגון פירות דקל דעבידי דאתו ותימה דהא כל הנהו דהכא לא עבידי דאתו ותירץ דלא בעינן עבידי דאתו אלא בדבר שאין בעולם כלל אבל הנך דהכא דהוו בעולם לא בעינן עבידי דאתו וא"ת א"כ בפרק אע"פ (כתובות דף נח: ושם) גבי מקדיש מעשה ידי אשתו דמפרש טעמא דרבי מאיר מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה נעשה כאומר יקדשו ידיה לעושיהם וידיה איתנהו בעולם ופריך וסבר רבי מאיר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והתניא הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר וכו' ומשני מההיא אין מהא ליכא למשמע מינה והשתא הא מההיא נמי לא שמעינן שיכול להקדיש דבר שלא בא לעולם כלל כגון מעשה ידיה שלה ואכתי מלינן למימר דלא קדשי מעשה ידיה שלה אי לא משום דנעשה כאומר יקדשו ידיך לעושיהם וי"ל כיון דחזינן דבמקלת סבר כר' אליעזר בן יעקב רבו ה"ה דבדבר שלא בא לעולם כלל סבר כוותיה ולאו אית ליה בסמוך דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כלל וא"ת דבפרק מי שמת (ב"ב דף קמא:) משמע דגרע עובר לר' מאיר מגר דאמר לר"מ המזכה לעובר לא קנה ורב הונא נמי דסבר הכא כר"מ סבירא ליה התם אף משתלד לא קנה ואפ"ה לאחר שאתגייר מקודשת ולרבי חנינא הוי איפכא בקדושין בפרק האומר (דף סב:) דקסבר לאחר שאתגייר אינה מקודשת ואפ"ה אמר רבי חנינא (שם) האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי דאם אשתו מעוברת דבריו קיימין וי"ל דאין לחוש כל כך שכמו כן מלינו סברות רב נחמן ולרב הונא הפוכות זו מזו ועוד י"ל דרבי חנינא למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דוקא מסיק הכי אע"פ שהמשנה סוברת אין אדם מקנה מ"מ ניחא ליה לאוקמי הא דקתני התם אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי אינה מקודשת לדברי הכל משום דלא קתני לה בגמ' בברייתא בפלוגתא דר"מ ורבנן: **עד** אחד ביבמה מהו טעמא דעד אחד וכו' · וא"ת מאי קמיבעיא להו הא ודאי טעמא דעד אחד משום דדייקא ומינסבא הוא כדמוכח לעיל ואר"י דמיבעיא להו הא דסמכינן אדיוקא דידה משום דעבידא לאיגלויי הוא עיקר הטעם ולהכי יש לסמוך אדיוקא זוטא כי הכא דלא דייקא כולי האי משום דמרחמא ליה או דלמא עיקר טעמא דעד אחד משום דדייקא והואיל וכן בעינן דיוקא רבה והכא כיון דמרחמא ליה לא דייקא כולי האי וממאי דהיא גופה נאמנת לומר מת בעלי להתייבם לא בעי למיפשט להא לישנא דקסבר דודאי משום דמרחמא ליה לא משקרא במזיד אבל אעד אחד איכא למימר דסמכה שפיר ולא דייקא הכא כבעלמא ופשיט רב ששת תניתוה אמרו לה מת בנך ואח"כ כו' אלמא עד אחד מהימן כאן אע"פ שהיא אינה נאמנת לומר מת בני ואח"כ מת בעלי כשהלכה היא ובנה למדינת הים כדתנן בהדיא בהאשה שלום (לקמן קיח:) דחיישינן דמשקרא משום דמרחמא ליה כל שכן במת בעליך שבעלמא נאמנת שע"א יהא נאמן וא"ת והיכי מצי למימר דדייקא כשמתירה ע"א להתייבם והא ליכא חומר בסופה כשנופלת מן הנשואין דבין לרב ובין לשמואל דפליגי ביבמה מן האירוסין אם היא כאשת איש ואסורה לחזור או לא אבל מן הנשואין לכ"ע מותרת לו לחזור וי"ל דדייקא מ"מ לפי שאין יודעת אם יכנוס או יחלוץ ותיישית שמא יחלוץ ותנשא לשוק ואיכא חומר ועוד הואיל ואיכא חומר בכל שאר נשים מדקדקת גם זו כאחרות שמורגלות לדקדק: **מאי** חזית דסמכת אהני סמוך אהני · אע"ג דתרי ותרי ספיקא דרבנן ואיכא לאוקמא בחזקת איסור ליבם אר"י היכא דיבם אומר ברי לי והיא אומרת ברי לא הוה לן למימר תלא מידי דהוה אאיסת לאחד מעידיה דריש פרקין (דף פח:): **כי** תיבעי לך יבמה לעלמא · דאיהי לא מהימנא כדאמר בסמוך ולהאי לישנא סבר דעד אחד עדיף מינה ולא כמו שהיה סבור בלישנא קמא דעד אחד גרוע מינה וה"ה דהוה מצי למיבעי ביבמה ליבם במת בנך ואח"כ מת בעליך דאיהי לא מהימנא אלא שכן היה מעשה דיבמה לעלמא בעו מיניה ועי"ל

דאפילו

◆

תוספות ישנים

ואיכא דאמרי הא לא תיבעי לך להתירה ליבם דודאי עד אחד נאמן דאיהי נמי מהימנא דתנן מת בעלה תתייבם וא"ת וממאי ס"ד מעיקרא וכי לא ידע המקשה הך מתניתין וי"ל דס"ד דנהי דאיהי מהימנא מ"מ עד אחד לא מהימן דדוקא איהי מהימנא דאינה מעיזה פניה לומר מת אם אינו מת אבל כי איכא עד אחד דמסייע לה מעיזה ומעיזה ומשקרת ולהאי איכא דאמרי ס"ל איפכא דכיון דאיהי מהימנא כ"ש עד אחד: **כי** תיבעי לך יבמה לעלמא שהעד אומר מת בעליך ואח"כ מת בנך וא"ת הא נמי תפשוט דלקמן אמרינן פ' האשה אשה שהלך בעלה למדה"י ובאת ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת וכיון דאיהי מהימנא כ"ש עד אחד דהכי משמע ליה להאי לישנא וי"ל דהיינו דוקא היכא שהיתה בחזקת היתר לשוק כגון שהיו לו בנים ומש"ה מהימנא אבל הכא מיירי שהיא בחזקת איסור לשוק דכשהלך בעלה למדה"י לא היו לו בנים ומוס קא בעי אי נאמן העד לומר שהיו לו בנים במדה"י ומת ואח"כ מת בנו. וא"ת א"כ מאי קאמר הא לא תיבעי לך דאפילו איהי מהימנא אפילו להתיר אשה ליבם יכול למצוא בעיא שלו היכא דאיהי לא מהימנא כגון שהיתה בחזקת איסור ליבם שהיו לו בנים וליבעי אם עד אחד נאמן לומר מת בנך ואח"כ מת בעליך וי"ל דה"ה דהוה מצי למיבעי יבמה ליבם והא דקבעי מיבמה לעלמא הכי הוה עובדא שבא לפניו דאין הלשון משמע כן דקאמר כי תיבעי לך יבמה לעלמא משמע דבענין אחר לא מצי למצוא בעיא שלו וי"ל דמ"מ הוה פשטינן ביבמה ליבם דעד אחד מהימן אפילו היכא שיש לה חזקת איסור דכיון דאין חזקת איסור אפילו איהי מהימנא א"כ כ"ש שיש להאמין עד אחד אפילו היכא דיש לה חזקת איסור דמכך מעלה יש לנו שפיר לומר דעדיף עד אחד מבעל דבר ולא נקיט לה"כ הדרא קושיא לדוכתין דלפשוט יבמה לעלמא מדאמרי' לקמן דאיהי מהימנא לומר מת בעלה ואח"כ מת בני לכל הפחות היכא דלית חזקת איסור וא"כ יש להאמין עד אחד אפילו בחזקת איסור כדפי' דיותר יש לנו להאמין עד אחד מבעל דבר לכן נראה לפרש דמיירי שפיר הכא בחזקת היתר ומ"מ לא מלינו למפשט יבמה מדלקמן דמהימנא לומר מת בעלה ואח"כ מת בנה די"ל דאיהי מהימנא דיש

◆

תוספות חד מקמאי

אסורה לחזור לו אע"פ שלא נשאת לו גזרה משום אשה שהלך בעלה למדינת הים דלא מיחזר כלל: **איבעיא** להו עד אחד ביבמה מהו טעמא דעד אחד משום דעבידא לאיגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר ואע"ג דאין עד אחד מהימן לומר מתה אשתו שישא את אחותה ואע"ג דמילתא דעבידא לאיגלויי או דלמא טעמא דעד אחד מהימן משום דדייקא ומנסבא והכא כיון דזמנין דרחמא ליה ליבם לא דייקא ומינסבא אמר רב ששת תניתוה א"ל מת בנה ואח"כ מת בעלה ונתיבמה ואח"כ אמרו לה חלוף הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר ה"ד אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני פי' אמאי תצא אם נשאת (א) לאחר מעדיה כיון דאיכא תרי סהדי ויבם עצמו יודע שמת בברי דנמצא שהיבם אומר ברי לי והיא אומרת ברי דתצא דסיפא דומיא דתצא דרישא שבא בעלה כשם שתצא דרישא אפילו נשאת לאחר מעדיה באומרת ברי לי ה"נ תצא דסיפא אפילו נשאת לאחר מעדיה ואומרת ברי לי תצא ואמאי תרי ותרי נינהו והיכא דקיימא תיקום אבל אם לא נשאת לאחר מעדיה או שאינה אומרת ברי לי דין הוא שתצא דהבא עליה באשם תלוי קאי אבל בכתב ידי אבא מארי מצאתי מוגה בספרו בזה הלשון אמאי תצא תרי ותרי נינהו והבא עליה אינו באשם תלוי משום דאלו ואלו מודים שהבן והבעל מת אבל מכחישין זא"ז איזה מהם מת ראשון ומשום הכי אמרינן היכא דקיימא תיקום ועוד ממזר (ספק) [ודאי] הוא ממזר (ודאי) [ספק] הוא וכ"ת לא דק והא מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ש"מ דוקא קתני אלא לאו בעד אחד · איכא דאמרי הא לא תבעי לך דאפילו איהו בהימנא דתנן האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם ואע"ג דאיכא למיפרך שאני התם דקיימא בחזקת יבום אבל היכי דקיימא בחזקת לשוק לא

קדושין סג. גיטין מה.

[צ"ל דתניא]

ב"מ טז: קדושין סג. כתובות נח:

קדושין סב. [תוספתא תרומות פ"ב]

[נדרים סט.]

[לקמן קטו. קטז: ר"ה כב: בכורות לו.]

[לעיל כה.]

לעיל לג.

לקמן קיד: עדיות פ"א מי"ב שבועות לב:

[גיטין יג: ב"מ לג: וש"נ]

[ועי' תוס' גיטין לא. ד"ה המנית וכו' בע"ש ויו"ט איירי דשרי שלא מן המוקף]